

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма АЗ Початкова освіта

Спеціальність А 3 Початкова освіта

Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
початкової освіти та освітніх інновацій
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи інклюзивної освіти
Викладач (-і)	доц. Матвеева Н.О.
Контактний телефон викладача	+380971372926
E-mail викладача	nataliia.matveieva@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є інклюзивна освіта, як модель соціального устрою, принципи якої є визначальними щодо зорієнтованості, мети, завдань й стратегії закладів освіти задля надання якісних освітніх послуг всім без винятку здобувачам й, особливо, з порушеннями розвитку. Курс розраховано на узагальнення загальних понять інклюзивної освіти, усвідомлення філософської концепції та її переваг, основних завдань й принципів, особливостей практичної діяльності педагога закладу освіти з інклюзивним навчанням. Курс містить у собі теми, що розкривають становлення та розвиток інклюзивної освіти в Україні та виокремлюють передовий досвід європейських держав, характеризують особливості створення освітнього середовища, види та функціонально-змістові ознаки адаптації й модифікації, стратегії інклюзивного навчання, підходи до оцінювання успішності учнів з різними порушеннями розвитку, організацію психолого-педагогічного супроводу.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни є озброєння майбутніх фахівців знаннями про надання якісних освітніх послуг дітям шкільного віку з різними нозологіями, особливості педагогічної діяльності, організації психолого-педагогічного супроводу, задоволення освітніх потреб здобувачів з урахуванням їх навчальних можливостей, індивідуальних й вікових особливостей, виду й складності порушення розвитку. <u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є: підготовка до навчально-виховної діяльності з учнями з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти; оволодіння знаннями про види адаптації та модифікації й стратегії інклюзивного навчання, оцінювання навчальної діяльності здобувачів з порушеннями розвитку, напрями співпраці з фахівцями й батьками, формування практичних умінь і навичок.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Загальні компетентності:</u> ЗК-4. Здатність працювати в команді, міжособистісної взаємодії; ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;	

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності:

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

= Результатами навчання виступають:

ПР-02. Управляти складною професійною діяльністю та проєктами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах.

ПР-07. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових, індивідуальних, особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-10. Використовувати в освітній практиці різні прийоми формування, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-13. Організовувати освітній простір з дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно, проєктувати навчальні осередки у класі спільно з молодшими школярами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб, забезпечувати дотримання вимог безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни, створювати психологічно комфортні умови освітнього процесу.

ПР-14. Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

ПР-15. Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

ПР-19. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів недоброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміння застосовувати їх в професійній діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
Лекції		30		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		24/6		
самостійна робота		30		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
7	013 Початкова освіта	4	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		Лекції	заняття сам. роб.	
Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою		2	2	2
Тема 2. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти		2	2	2
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні		4	2	2
Тема 4. Системоутворювальні фактори, принципи та функції інклюзивної освіти		2	2	2
Тема 5. Діти з особливими освітніми потребами: класифікація порушень розвитку		4	4	6
Тема 6. Психолого-педагогічний супровід учнів з ООП: командний підхід та особливості організації		2	2/2	2
Тема 7. Адаптація та модифікація в інклюзивному процесі		4	2/2	2
Тема 8. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища		2	2	2
Тема 9. Стратегії навчання в інклюзивному класі		4	4	4
Тема 10.Технології оцінювання результатів успішності учнів з ООП		4	2/2	6
ЗАГ.:		30	24/6	30
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – екзамен. Максимальна оцінка – 100 балів. Практичні заняття – 50 балів (оцінки за практичні заняття – 40 балів, за самостійну роботу – 10 балів) Екзамен – 50 балів.
Вимоги до письмових робіт	Вид роботи – індивідуальне завдання (10 б.). Структура ІЗ: = теоретичний матеріал (опис проблеми у світлі опрацьованої наукової літератури) – 5 б.; = наочний матеріал (підбір додаткового матеріалу, що підтверджує істинність означеної проблеми, а саме: статистичні дані, відео- та презентаційні матеріали, схеми, графіки, діаграми) - 3 б.; = власні висновки та узагальнення – 2 б. Терміни написання: для студентів денної форми навчання – у процесі підготовки до практичних занять, на підсумковому етапі; заочної – за 10 днів до закінчення семестру. Вимоги до оформлення: для студентів денної форми – у друкованому вигляді; заочної – у друкованому вигляді та (або) електронний варіант
Семінарські заняття	Оцінюються у 15 балів
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % практичних завдань репродуктивного та частково-пошукового рівнів, 5-10% - виконання творчих завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Виконання письмових робіт у процесі вивчення дисципліни є обов’язковим для всіх студентів.

Академічна доброчесність:

Самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності повинні відповідати вимогам «Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять

Відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <http://surl.li/omcveh>, «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.) <https://cutt.ly/YeXSdlpV> пропуски практичних занять відпрацьовуються.

Неформальна освіта:

При виставленні допуску до екзамену враховуються навчальні досягнення здобувачів освіти (бали), набрані за виконання всіх видів робіт під час поточного контролю, а також бали за результати неформальної освіти. Здобувачі освіти можуть проходити онлайн-курси на різних освітніх платформах (Prometeus, EdEra тощо) та, відповідно, отримати додаткові 5 балів до загальної їх кількості під час підведення підсумків навчальної діяльності <https://cutt.ly/QeXSxE0n>

8. Рекомендована література

1. Інклюзивне навчання: Інформаційний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / упор.: Софій Н. З., Найда Ю. М. Київ: 2019. 59 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29858/>
2. Колупаєва А.А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посібн./ А. А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. URL: <http://surl.li/cdpard>
3. Концепція розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН від 01.10.2010 р. № 912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
4. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посібн. / за заг. ред. О.Е. Жосана. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 104 с.
5. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посібн. / за заг. ред. О.Е. Жосана. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.
6. Корекційно-розвивальні методики для роботи з дітьми з аутизмом: методичні рекомендації / укл.: Литвяк Д.М., Зленко Л.О. Чернівці: ЧОІППО ім. К.Д. Ушинського, 2020. 73 с.
7. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку: навч.-метод. посібн. / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В., Трикоз С. В. За наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. К.: ІСПП імені М. Ярмаченка НАПН України, 2020. 558 с. URL: <http://surl.li/isnyjd>
8. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навч.-метод. посібн. / авт.: Чеботарьова О. В., Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В.К., ІСПП імені М. Ярмаченка НАПН України, 2020. 90 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721883/>
9. Матвеева Н.О. Теоретичні основи інклюзивної освіти: посібник. Івано-Франківськ, НАІР. 2024. 235 с.
10. Матвеева Н.О. Діяльність ІРЦ в гірських районах. 2021. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/>
11. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навч.-метод. посібн. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с. URL: <http://surl.li/bldjse>
12. Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.10 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання». URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/
13. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/923/92321/6667086b45e39610646063_1.pdf
14. Недозим І.В. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток: навч.-метод. посібн. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 96 с. URL: <http://surl.li/wtxeuh>
15. Нова Українська Школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
16. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навч.-метод. посібн./ За ред. О.С.Голентовської, Житомир: Полісся,

2020.	132	с.	URL: https://repository.zippo.net.ua/files/original/168109a64dc3383ab5b648940866bdbe.pdf
17. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами: методичні рекомендації МОН України. 2024. URL: http://surl.li/ujjvem			
18. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посібн. К. ТОВ «Агенство Україна». 2019. 300 с. https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf			
19. Постанова Кабінету Міністрів від 21 серпня 2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами: URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/607-2013-%D0%BF			
20. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посібн. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.			
21. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції: кол. монографія / Авт. кол.: Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменчук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; наук. ред. А. Г. Обухівська, Т. Д. Ілляшенко. Київ: Ніка-Центр, 2020. 113 с. URL: http://surl.li/swxexz			
22. Розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посібн. / Литвин І.М., Басик В.В., Гавриленко Т.Л., Галушко М.І. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2020. 80 с.			
23. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі: методичні рекомендації / Литвяк Д.М., Зленко Л.О. Чернігів: ЧОППО, 2023. 66 с. URL: https://vlada.pp.ua/goto/aHR0cHM6Ly96bmF5c2hvdj5jb20vRlIvMTk3NzIvNzk2LnBkZg==/			
24. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навч.-метод. посібн. / Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Засенко В.В., Ярмола Н.А. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 160 с. URL: http://surl.li/rwxhab			
25. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посібн. Київ: ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с. URL: http://surl.li/khdrly			
26. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації/упор.: Н. Софій, О. Федоренко. Київ, 2021. 28 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/inkluzyvna-osvita.pdf			

Викладач:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти

та освітніх інновацій

Матвеева Н.О.